

hvor hun fra sin første Fremtræden blev løftet af Hyldest, eller socialt, hvor hun tidligt vandt en saa eklatant Sejr ved sit Ægteskab, eller kulturelt, hvor hun under Fru Gyllembourgs Øjne med en forbavsende Lethed tilegnede sig den ydre og indre Dannelse, Tiden krævede; men ganske særligt stræbte hun hele sit Liv opefter i, hvad hun selv kaldte Udviklingen af sin Personlighed. N. skriver: »Hun søgte altid Omgang, der stod over hende i Udvikling.« Først Harboe, og da hun var vokset ham forbi, Heiberg, og senere hen hele den Stab af Intelligensens største Navne i Danmark, der blev hendes Venner. Hun siger i et af Brevene til Krieger (1862 ^{18/6}), at hun aldrig kan slutte sig i fuld Fortrolighed til en Kvinde, »Sagen er, at jeg maatte finde en Kvinde, som i alle Henseender stod over mig, i Menneskekundskab, i Verdensanskuelse, i indre Dannelse, og det er altsaa min Ubeskedenhed, som gjør, at jeg ikke kan faae dette Syn paa dem, jeg har mødt paa min Vej.« Derfor blev Kvinderne for hende kun »disse Madammer«. Men Overlegenheden — i god Forstand — fandt hun hos de store og kloge Mænd, for hvem hendes Selskab paa den anden Side var en Gave og en Inspiration. Hun voksede under deres Overlegenhed, fordi hun stadig maatte være paa Højde med, hvad de ventede af hende af Aandrigthed og Forstaaelse. Betegnende er disse Ord i et utrykt Brev til hende fra Martensen, da hun har læst hans Etik: »Hvor mange kjende Livet og den menneskelige Siæl saaledes som De? Derfor er Deres Mening og Dom mig saa vigtig, og det er mig til indre Bekræftelse, naar jeg kan vinde Deres Bifald og Samstemning.« Maaske bestod Fru H.'s Klogskab i første Række netop i hendes Menneskekundskab. Neiiendams Bog giver en Nøgle til en retfærdigere Bedømmelse af denne mærkelige Kvinde. *Henny Glarbo.*

Det er nu henved 40 Aar, siden Julius Clausen udgav et Udvalg af Breve fra P. V. Jacobsen, den bekendte Digter af »Trolddom« og den talentfulde Dyrker af det 16. Aarhundredes sociale Historie. Gennem Aarene har disse Breve smukt forstaaet at hævde deres Plads i vor Brevlitteratur baade ved deres Indhold og ved deres elegante og vittige Form. Det var da en nærliggende Tanke at søge at faa de tilsvarende Breve udgivet, som Clausen ikke synes at have kendt, og som er skrevet af Jacobsens Korrespondent, Ungdomsvennen Adjunkt P. Adler i Ribe, der forøvrigt ogsaa har gjort sig fortjent som en af de første Bearbejdere af vore Købstæders sociale og økonomiske Historie. Denne Op-gave har Forfatteren August F. Schmidt taget op, idet han

efter Originalerne i Ribe Katedralskoles Bibliotek nu har udgivet *Peter Adlers Breve til P. V. Jacobsen* (1937). I Fortalen karakteriseres Adlers Breve som »storartede« og »fortræffelige«, men disse Udtryk forekommer stærkt overdrevne. Det kan vel ikke nægtes, at Brevene giver et ganske tiltalende Indtryk af Adler, en livlig Aand og en elskværdig Natur, men som Helhed er de langt ringere end Vennens. Indholdet er gennemgaaende spinkelt, — sikkert burde Udgiveren have udeladt meget, som kun har haft Interesse for Øjeblikket — og Tonen er, navnlig i Begyndelsen, trættende ved den anstrengte Studenterjargon. Størst Betydning har de uden Tvivl i psykologisk Henseende som ny Bidrag til Belysning af den i Danmark vel kendte Tragedie, at en begavet Mand med Sans for Studier forsumper i en snæver Provinstilværelse. — Udgiverteknisk lader der sig indvende adskilligt mod denne Udgave. Mange Læsninger ser temmelig mistænkelige ud, og Kommentaren, der iøvrigt er udarbejdet med Flid, oplyser ikke altid de Steder, der virkelig trængte til Forklaring, medens det er fundet fornødent at oversætte selv ganske almindelige Fremmedord. Højest uheldigt er det ogsaa, at Udgiveren ikke har eftersat de Steder i de originale Jacobsen-Breve, hvortil Adler hentyder, og som er udeladt i Clausens Udgave.

Bjørn Kornerup.

C. C. Haugner: *Nakskov* II-III, der fører fremstillingen op til 1914, følger nøje de i første del angivne linjer baade i fortrin og svagheder. Her er en rigdom paa velunderbyggede skildringer av lokale forhold, men det kniber at sætte dem i relation til det almene. Fremstillingen har baade varme og farve, men lokalpatriotismen gør undertiden forfatteren uretfærdig overfor regeringen og dens repræsentanter. Med hensyn til billeder og kort er bogen mønstergyldig, og den har et godt register. Nogle enkeltheder fortjener at fremhæves, saaledes II s. 91, skildringen av lokalstyret, III s. 165, den morsomme fremstilling av bondens forhold til borgerne og fra helt moderne tid fortælles godt om valghandling — s. 211 — og om drikkeriet — s. 239.

Rundt om i bogen findes mange gode tal og oplysninger om embedsmænd etc., men navnlig de første kan det tit være vanskeligt at genfinde. Baade Nakskovbogen og talrige andre topografiske værker indeholder en mængde værdifuldt materiale, som kan være til gavn for den almene historie, baade personalhistorien, den økonomiske historie og skildringen av administrationen, men da stoffet, selv om der som her findes gode registre, er van-